

Pomniki naszych pedagogów

(Dokończenie ze strony 9)

realistycznej formy raczej uproszczonej, czasami jest to jakby szkic ludzkich postaci.

W dużym stopniu w koncepcję Hansena wpisuje się pomnik Korczaka z roku 2006. Jest to jeden z najnowszych warszawskich pomników tego pedagoga. Przedstawia Janusza Korczaka w otoczeniu dzieci wtulających się z ufnością w ramiona swojego wychowawcy – postaci odlane z brązu. Grupa stoi pod martwym kikutem drzewa, którego suche konary układają się w siedmioramienny żydowski świecznik – menorę. Drzewo o wysokości siedmiu metrów wykuto z granitu. Z tyłu pomnika znajduje się fontanna. Z boku umieszczono kamień z wykutym napisem: „Janusz Korczak dr Henryk Goldszmit 1878-1942”. Pomnik usytuowano przy Pałacu Kultury – w miejscu, gdzie w czasie okupacji znajdował się sierociniec. „Janusz Korczak był twórcą i kierownikiem Domu Sierot dla dzieci żydowskich (...) jego system wychowawczy to pedagogika o zabarwieniu naturalistycznym, silnie eksponująca osobowość dziecka i jego prawo do indywidualnego jak i społecznego rozwoju”[10].

Współpracował z Marią Grzegorzewską w Instytucie Pedagogiki Specjalnej w Warszawie, która to była założycielką i dyrektorką tegoż Instytutu [11].

Pomnik Marii Grzegorzewskiej pochodzi z roku 1972 i również jest przedstawieniem grupowym, znajduje się w Poznaniu przy ul. Rycerskiej 43 – Zespole Szkół Specjalnych nr 103 (Grunwald). Trzy postacie: Maria Grzegorzewska otaczająca ramionami dwójkę dzieci – dziewczynkę i chłopca po swojej lewej stronie – ujęte są od pasa w górę i osadzone na kamiennym cokole, na którym umieszczono napis: „Prof. dr Maria Grzegorzewska 1886-1967. Życie swoje poświęciła dziecku specjalnej troski”. Jest to pomnik wykuty w kamieniu przez nieznanego autora. Zdecydowanie niebadały o szczególnej realistycznej formie, raczej o prostej, oszczędnej formie ale pełen ujmującego i szczerego wyrazu. Dość nietypowy kompozycyjnie kadr przywodzi na myśl amputację nóg – jakąś niepełnosprawność, jednakże w moim odczuciu jest to zabieg zamierzony i zdecydowanie nie wskazuje na nieudolność bądź nieznaną kompozycji. Jednak jak twierdzi Hansen, domniemanie to pozostanie na poziomie indywidualnej interpretacji.

Lata 90. (okres transformacji w Polsce) zmiany polityczne, kulturowe i społeczne okazały się następnym przełomowym czynnikiem w rozwoju sztuki pomnikowej.

„Zła pamięć” o posągach obalonego systemu totalitarnego budziła niechęć do

wszelkich założeń pomnikowych. Gwałtownie zmieniająca się urbanistyka miast oraz wszechobecna komercjalizacja owocująca natarczywą formą reklam i komunikatów nie stwarzały przyjaznej przestrzeni dla sztuki pomnikowej występującej od niedawna w integracji z architekturą miejską „na równych prawach”. Pomnik stał się w dużej części elementem użytkowym. Dystrans pomiędzy widzem a dziełem niemalże zniknął. Produktem tego procesu jest najnowszy typ pomnika – pomnik ławeczka.

Gustaw Holoubek (1923-2008) – aktor teatralny i filmowy, reżyser i dyrektor teatrów, doskonały pedagog. „Stosując jako punkt wyjścia w kształtowaniu roli racjonalną interpretację tekstu, Holoubek stał się na przełomie lat 50-tych i 60-tych symbolem nowoczesnego aktorstwa; jego osobowość i błyskotliwa inteligencja dominowały nad kreowaną postacią” [12].

Ma swoją ławeczkę w Międzyzdrojach. Pomnik został odsłonięty w roku 2008 w obecności małżonki aktora Magdaleny Zawadzkiej i jego syna Jana Holoubka. Przedstawia aktora odpoczywającego na ławce stojącej przy nadmorskiej promenadzie. Rzeźba w każdym szczególe jest realistyczna i portretowa.

Ławeczka Józefa Kostrzewskiego powstała w Poznaniu i znajduje się w Ogrodzie Zamkowym w pobliżu Collegium Maius, w obrębie Dzielnicy Cesarskiej. Pomnik wykonany jest w całości z brązu, przedstawia profesora siedzącego na masywnej ławce a wzrok Kostrzewskiego zwrócony jest w kierunku Collegium. Uroczyste odsłonięcie nastąpiło w 2012 roku w obecności władz miejskich, władz uczelni, władz fundacji, zaproszonych gości i społeczności akademickiej oraz rodziny prof. Józefa Kostrzewskiego.

Józef Kostrzewski (1885-1969) był polskim archeologiem, muzeologiem, profesorem Uniwersytetu Poznańskiego, twórcą poznańskiej szkoły archeologicznej, prowadził m. in. wykopaliska w Biskupinie. Po wojnie członek rzeczywisty Polskiej Akademii Nauk. Był jednym z twórców teorii autochtonicznej w archeologii polskiej, która zakładała historyczną ciągłość osadnictwa słowiańskiego na terenie Polski od prehistorii. „Stworzył podstawy chronologiczne i klasyfikacyjne pradziejów ziem polskich” [13].

Pomnik ławeczka jest obecnie najpopularniejszą formą upamiętniania osób funkcjonujących w społeczeństwie jako autorytety. Jest doskonałym obrazem – przekładnią relacji międzyludzkich we współczesnej kulturze, która przesuwa granice „dobrego smaku” – skraca dystans pomiędzy tym co wypada i nie wypada, pomiędzy sacrum a profanum. Autorytet współczesny jest na wyciągnięcie ręki – nimb nietykalności i nieosiągalności otaczający wybitnych ludzi tak do niedawna jeszcze – odfrunął mental-

nie z poprzednim stuleciem. Dziś można klepnąć po kumpelsku w ramię na przykład Wielkiego Pedagoga dosiadając się do niego na ławeczce.

Izolda Srzednicka-Sulowska

Przypisy:

1. Zenon Klemensiewicz: *Historia języka polskiego*.
2. Witold Szolgina: *Architektura*. Warszawa: Sigma NOT, 1992, s. 126.
3. Andrzej Gąsiorowski: *Historia Wychowania Słownik Biograficzny*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna Olsztyn, 1994, s. 36.
4. Irena Grzesiuk-Olszewska: *Polska rzeźba pomnikowa w latach 1945-1995*, Neriton, Warszawa, 1995, s. 180.
5. *Encyklopedia Powszechna*, PWN, tom XVI, s. 12.
6. Andrzej Gąsiorowski: *Historia Wychowania Słownik Biograficzny*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna Olsztyn, 1994, s. 90, 100.
7. *Encyklopedia Powszechna*, PWN, tom XI, s. 429.
8. Irena Grzesiuk-Olszewska: *Polska rzeźba pomnikowa w latach 1945-1995*, Neriton, Warszawa, 1995, s. 180.
9. Oscar Hansen: *Ku formie otwartej*. Warszawa: Fundacja Galerii Foksal, Revolver (Frankfurt), Muzeum ASP, 2005.
10. Andrzej Gąsiorowski: *Historia Wychowania Słownik Biograficzny*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna Olsztyn, 1994, s. 60.
11. Andrzej Gąsiorowski: *Historia Wychowania Słownik Biograficzny*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna Olsztyn, 1994, s. 52.
12. *Encyklopedia Powszechna*, PWN, tom XI, s. 429.
13. *Encyklopedia Powszechna*, PWN, tom XI, s. 459.

Bibliografia:

1. *Encyklopedia Powszechna*, PWN.
2. Andrzej Gąsiorowski: *Historia Wychowania Słownik Biograficzny*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna Olsztyn, 1994.
3. Irena Grzesiuk-Olszewska: *Polska rzeźba pomnikowa w latach 1945-1995*, Neriton, Warszawa, 1995.
4. Oscar Hansen: *Ku formie otwartej*. Warszawa: Fundacja Galerii Foksal, Revolver (Frankfurt), Muzeum ASP, 2005.
5. Zenon Klemensiewicz: *Historia języka polskiego*.
6. Wincenty Okoń: *Wizerunki Sławnych Pedagogów polskich*, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, 1993.
7. Witold Szolgina: *Architektura*. Warszawa: Sigma NOT, 1992.
8. Jerzy Z. Łoziński: *Pomniki sztuki w Polsce*, Arkady, 1985.